

Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոն

«Հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների և ուսուցչի
օգնականների դասավանդման հմտությունների զարգացման
ապահովում» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Դպրոց՝ «Երևանի Հ. Իսակովի անվան թիվ 132 հիմնական
դպրոց» ՊՈԱԿ

Առարկա՝ Ինֆորմատիկա

Թեմա՝ «Թվային միջավայրում երեխաների զբաղվածությունը.
Իրավունքները պաշտպանելու գործող սկզբունքները և միջոց-
ները»

Վերապատրաստող, մենթոր՝ Լիլիթ Գրիգորյան

Ուսուցիչ՝ Անուշ Մանուկյան

Երևան 2022

Բովանդակություն

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	3
Թվային միջավայրում երեխաների զբաղվածությունը: Իրավունքները պաշտպանելու գործող սկզբունքները և միջոցները	4
1.1 Ինչպե՞ս չխեղդվել ինտերնետում	5
1.3 Օգտագործե՛ք հետևող ծրագրեր	6
1.4 Անհատականացրեք ձե՛ր նորությունների դիտման ժապավենը:.....	10
1.5 Մի՛ կարդացեք մեկնաբանությունները	11
1.6 Բացե՛ք սոցիալական ցանցերը հատուկ ժամերի	11
1.7 Օգտագործե՛ք ժամանակի կառավարում	11
2. Թվային միջավայրի մատչելիություն.....	13
2.1 Երեխայի լավագույն շահերը	14
3. Գաղտնիության և տվյալների պաշտպանություն	15
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ	18
Օգտագործված գրականություն	18

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Նորարարական տեխնոլոգիաների միջավայրը մեծ ազդեցություն է ունենում երեխաների կյանքի վրա բազմաթիվ առումներով՝ ստեղծելով հնարավորություններ և ռիսկեր նրանց իրավունքների ու բարեկեցության համար: Թվային միջավայրում երեխայի իրավունքները հարգելու, պաշտպանելու և իրացնելու նպատակով պետք է կազմակերպվեն տարբեր միջոցառումներ և ապահովվեն թափանցիկ, անվտանգ համացանց:

Թեմայի արդիականությունը: Հաշվի առնելով նորագույն տեխնոլոգիաների զարգացման արագությունը՝ անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռնարկել նաև այն ռիսկերի դեմ, որոնց հետ բախվում են երեխաները վիրտուալ աշխարհն ուսումնասիրելու և բացահայտելու ընթացքում:

Հետազոտության նպատակ է տարբեր միջոցներ նպաստել թվային միջավայրում երեխաների իրավունքներն ընդարձակելու և նրանց բոնություններից պաշտպանելու գործընթացի իրականացմանը:

Հետազոտության հիմնախնդիրները՝

- ✓ Ուսումնասիրել թվային միջավայրում առկա օգտակար ռեսուրսները:
- ✓ Կազմակերպել ուսումնական գործընթացը առցանց խաղերով:
- ✓ Ներկայացնել համացանցից ճիշտ օգտվելու քայլաշար:

Թվային միջավայրում երեխաների զբաղվածությունը: Իրավունքները պաշտպանելու գործող սկզբունքները և միջոցները

Ինչպե՞ս երեխային զերծ պահել համացանցի բացասական ազդեցություններից՝ միաժամանակ հնարավորություն տալով օգտվել համացանցի բոլոր դրական հնարավորություններից:

Ըստ հոգեբանի, ոչինչ արգելել չի կարելի, երեխայի հետ պետք է անընդհատ երկխոսության մեջ լինել և փորձել բացատրել համացանցի օգուտները և վնասները:

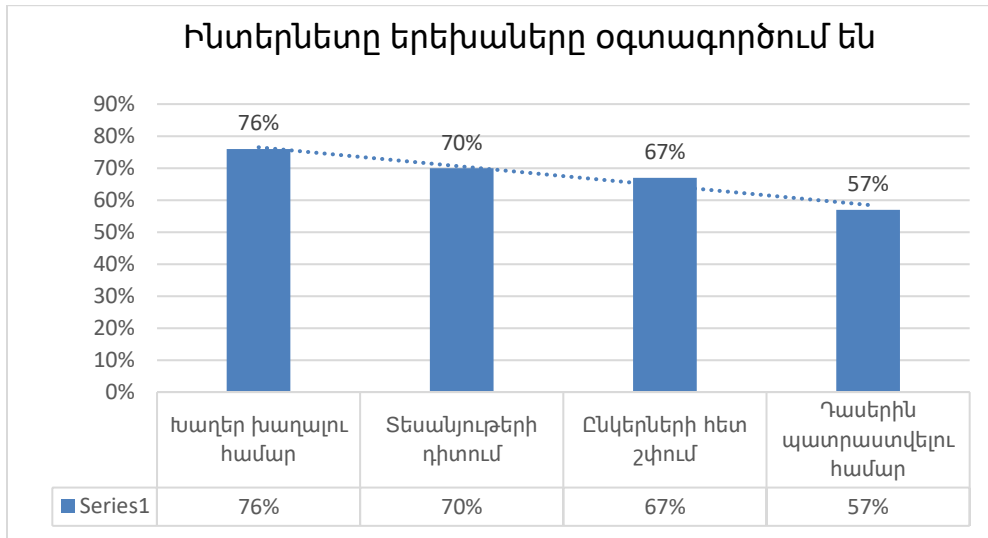
Այսօր տարբեր միջոցներ են ձեռնարկվում թվային միջավայրում երեխաների իրավունքներն ընդարձակելու և նրանց բռնություններից պաշտպանելու ուղղությամբ:

Իմ անձնական օրինակով կարող եմ ասել, որ ուսուցիչներս դասապրոցեսի ընթացքում և դասերից հետո տարբեր միջոցառումներ ենք կազմակերպում /բաց դասեր, ֆիլմերի դիտումներ/, որոնցով փորձում ենք ճիշտ ուղի ցույց տալ համացանցից օգտվելու և տարբեր տեսակի վտանգավոր իրավիճակներում հայտնված աշակերտներին օգնելու համար: Համացանցը պետք է լինի անվտանգ, ապահով, թափանցիկ ու նպաստավոր միջավայր բոլորի, այդ թվում՝ կրթական կարիք ունեցող երեխաների համար, առանց խտրականության:

Նոր ուսումնասիրությունների ընթացքում պարզել են այսօրվա երեխաների թվային սովորությունները: Ամենից հաճախ նրանք ինտերնետի կարիք ունեն խաղեր խաղալու (դեպքերի 76% -ում), տեսանյութեր դիտելու (դեպքերի 70% -ում), ընկերների հետ շփվելու (67% դեպքերում) և դասերին պատրաստվելու համար (53% դեպքերում):

Դեռահասաների շրջանում ամենահայտնի գաջեթը սմարթֆոնն է: Հարցված դպրոցականների 80% -ը չի կարող առանց դրա: Սա զարմանալի չէ, քանի որ նույն հարցման համաձայն, տարրական դպրոցում սովորող երեխաների 93% -ը սմարթֆոն ունի: Ինչպես նշում են ծնողները, երեխաների 53% -ը օրական մեկից չորս ժամ անցկացնում է գաջեթներում. ավելի քան մեկ քառորդը (26%) ամբողջ ազատ ժամանակը

ծախսում է դրանց վրա:

1.1 Ինչպե՞ս չխեղդվել ինտերնետում

Երեխաների հետ զրույցի ընթացքում շատ հաճախ բացատրում և ասում ենք, որ պատահում է, որ մտադիր եք ընդամենը հինգ րոպե կարդալ ընկերոջ հաղորդագրությունը կամ դիտել մեկ տեսանյութ և հանկարծ պարզում եք, որ հինգ ժամ է անցել, դրսում մութ է, իսկ դուք նույնիսկ չեք սկսել տնային աշխատանքը կատարել: Որպեսզի դա տեղի չունենա (կամ գոնե հազվադեպ), կարող եք ձեր առօրյա կյանքում ներդնել թվային «հիգիենայի» մի քանի պարզ կանոններ. Թվարկենք մի քանիսը և փորձենք հետևել այդ կանոններին

1.2 Մի՛ օգտագործեք սոցիալական մեդիան բոլոր սարքերում

Օրինակ, ստուգեք Vkontakte-ի, Instagram-ի թարմացումները միայն նոութբուքից և հանեք բջջային հավելվածը կամ հակառակը՝ միայն հեռախոսից: Նման տարբերակումը ձեզ կփրկի գայթակհությունից՝ սոցիալական ցանց մուտք գործելուց, պարզապես այն պատճառով, որ այն ձեռքի տակ է: Ես նստեցի համակարգչով տնային

աշխատանքս կատարելու - դա նշանակում է, որ սոցցանցերով շեղվելու հնարավորություն պարզապես չկա: Եվ երբ տնային աշխատանքներն ավարտվեն, կարող եք նպատակային վերցնել ձեր սմարթֆոնը և տեսնել ամեն ինչ: Մի՛ պահեք սոցիալական ցանցերն ընդհանրապես «ձեռքի տակ»: Պարզապես թաքցրե՛ք սոցիալական մեդիայի պատկերակները երկրորդ կամ երրորդ էկրանին, որպեսզի ամեն անգամ ձեր աչքը չընկնի հեռախոսը կամ պլանշետը վերցնելիս: Նույնը վերաբերում է համակարգչի բրաուզերին: Դժվար է հավատալ, բայց դա իսկապես երբեմն նվազեցնում է սոցիալական ցանցերում անցկացրած ժամանակը: Շատ դեպքերում մենք իսկապես սկսում ենք պտտվել հոսքի մեջ, ոչ թե այն պատճառով, որ մեզ հետաքրքրում է, այլ զուտ ինքնաբերաբար, սովորությունից ելնելով:

1.3 Օգտագործե՛ք հետևող ծրագրեր

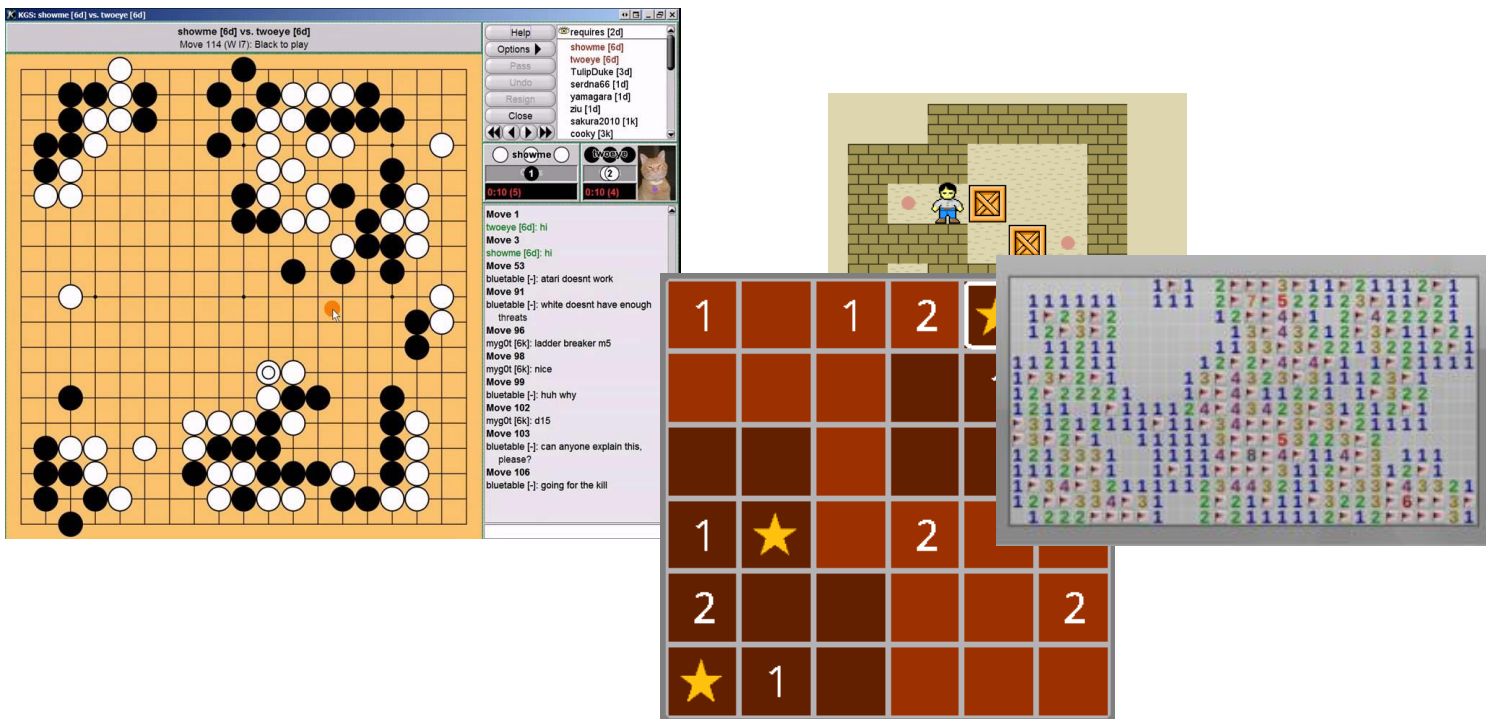
Կան բազմաթիվ ծրագրեր, կայքեր, որոնք հետևում են սոցիալական ցանցերում անցկացրած ժամանակին, <https://www.motivateclock.ru>, <https://www.manictime.com>: Ավելին, նրանք ոչ միայն հետևում են, այլև «վերահաշվարկում» և ցուցադրում են օգտակար կամ հաճելի բաներ, որոնք կարելի էր անել այս ընթացքում: Օրինակ՝ ծրագրեր կան, որոնք օգնում են կարդալ ցանկացած ժանրի գեղարվեստական գիրք, ծանոթանալ հոսանքի /ամպերմետ/, լարման/վոլտմետր/ սարքերի աշխատանքի և կառուցվածքի հետ, հավաքել շղթաներ և առցանց տեսնել արդյունքները: Կատարել քիմիա առարկայի փորձերը, որոնք ավելի անվտանգ են ու շատ հետաքրքիր: Եվ վեջապես արդյունքներով կիսվել ընկերների հետ սոցցանցերում:

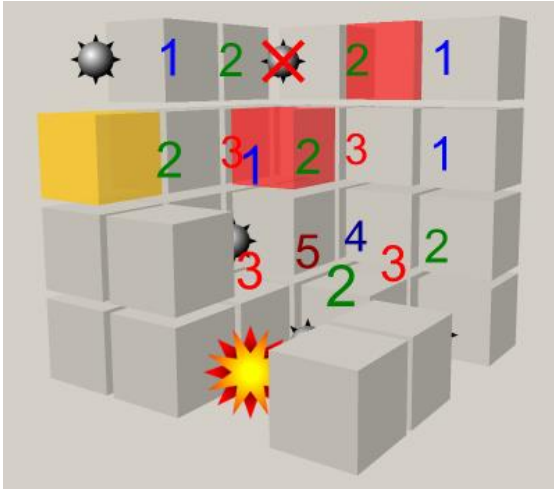
Իսկ տարբեր կրթական կարիք ունեցող երեխաներն էլ ավելի կոզկորվեն այդպիսի փորձերին իրենց մասնակցությունն առցանց ունենալով: Արդյունքում իրենք սոցցանցում են և սովորում են նոր թեմաներ տարբեր առարկաներից:

Նման բաները մոտիվացիա է և ստիպում է ձեզ սոցիալական ցանցերում ձեր անցկացրած ժամանակն ավելի օգտակար դարձնել:

Մենք սովոր ենք մեղադրել համակարգչային խաղերին մեզնից չափազանց շատ ժամանակ խլելու մեջ: Ոմանք կարող են օրեր անցկացնել մոնիտորին գամված, միայն կարճ ընդմիջումներ կատարելով: Մենք անընդհատ լսում ենք, որ համակարգչային խաղերի պատճառով վատանում է տեսողությունը, դրանք բացասական են անդրադառնում նյարդային համակարգի վրա, կարող են առաջացնել հաճախակի գլխացավեր, քնի խանգարումներ: Ընդհանուր առմամբ, բացասական պատկեր է ձևավորվում: Սակայն, արդյո՞ք իրականում ամեն ինչ այսքան միանշանակ է: Պարզվում է՝ այս խաղերն էլ առավելություններ ունեն:

Կան խաղեր, որոնց միջոցով կարելի է ուսուցանել նոր դասերը նաև տարբեր կրթական կարիք ունեցող երեխաներին: Այդ աշակերտների մոտ ակտիվանում է ուշադրությունը, հետաքրքրությունը ոչ միայն համակարգչի այլ նաև դասի նկատմամբ: Վերջնարդյունքում երեխան ինտեգրվում է հասարակություն և ամենակարևորը ձեռք է բերում միտքն ազատ արտահայտելու վստահություն ու համարձակություն հասակակիցների շրջանում:

Նկարներով ներկայացված են այն պարզ խաղերը՝ **Puzzle Գլուխկոտրուկներ, տրամաբանական խաղեր.**

Կուբիկ-Ռուբիկ:

. Շափեր (Minesweeper), Sokoban.

Ավանդական և սեղանի.

շախմատ, <https://www.chesskid.com>, logo.robotix

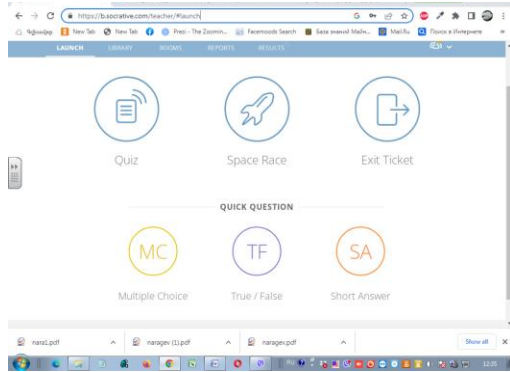
CGoban, որոնք կարելի է օգտագործել դասապրոցեսում տարբեր կրթական կարիք ունեցող երեխաների հետ աշխատելիս, որոնք նպաստում են մտավոր զարգացմանը:

Logo.robotix ծրագիրը հետաքրքիր է այնքանով, որ ցանկացած ընտրված օբյեկտ կարող է շարժվել հենց երեխայի աչքի առաջ: Պարզապես պետք է հրահանգավորել օբյեկտը //կրիային/:

Եվրոպացի գիտնականները նույնպես դրական կողմ են գտել համակարգչային խաղերում: Նրանք կարող են փոխարինել այբուբեններին, բառարաններին, հանելուկների ու խնդիրների ժողովածուներին, կոնստրուկտորներին և այլ իրական խաղերին: Նույնիսկ եթե երեխան պարզապես մեքենա է վարում, խաղում, սա օգնում է մարզել ուշադրությունը, հիշողությունը, երևակայությունը, ճարպկությունը: Պարզապես պետք է հետևել թե ինչ խաղեր է ընտրում երեխան՝ նախապատվությունը տալով տրամաբանական, արկածային, թեստային այլ ոչ ագրեսիվ խաղերին:

Օրինակ՝ <https://www.madia.am>, <https://www.quizizz.com>, <https://www.kahoot.com>, <https://www.socrativ.com>: Այս կայքերից օգտվելով՝ երեխան կկարողանա տարբերել

իրական տեղեկատվությունը կեղծից, կտվորի համապատասխան դասը՝ ըստ թեստերի, որոնք, իհարկե, պիտի նախապես պատրաստի ուսուցիչը: Համակարգչի մոտ ժամանակն ավելի հետաքրքիր ու արդյունավետ կլինի, եթե երեխան ինքը սովորի կազմել թեստեր:

[https://www.socrativ.com,](https://www.socrativ.com)

<https://kahoot.com>

Հոլանդացի գիտնականները վկայում են, որ գրասենյակային աշխատողները, ովքեր օրը մեկ ժամ ոչ բարդ խաղեր են խաղում համակարգչով, ավելի ակտիվ են:

Նրանք ավելի քիչ են հոգնում, ավելի լավ են կենտրոնանում տրված առաջադրանքին: Սա յուրօրինակ ընդմիջում է, որը օգնում է ուշադրությունը շեղել, թուլացնել լարվածությունը, հետևաբար՝ հանգստանալ: Պայքարում են սթրեսի դեմ:

Իսկ կանադացի գիտնականները պնդում են, որ աշխատանքային օրը պետք է սկսել թեթև, պոզիտիվ խաղից: Նրանք ավտոմատ կերպով նվազեցնում են տագնապի աստիճանը, վախը, օգնում, հումորով վերաբերվել բարդ իրավիճակներին: Բանը նրանում է, որ գեղեցիկ պոզիտիվ պատկերներին նայելիս կորտիզոլի մակարդակը նվազում է, աշխատակիցները դառնում են բարի ու դիմացկուն:

Կիրառել առցանց ծրագրեր /Blindtyping և նմանատիպ ծրագրեր/, որոնք համացանցում ճամփորդելը կդարձնեն ավելի հետաքրքիր ու արդյունավետ:

Հայաստանում ստեղծվել են խաղեր, որոնք թե՛ մեծերին, թե՛ փոքրերին օգնում են լինել ավելի մեղիագրագետ: Վերջին տարիներին բառապաշար մտած այս բառն առանցքային է թվային աշխարհում: Մեղիագրագիտությունը պետք է ցանցում ավելի լավ կողմորոշվելու, պաշտպանված լինելու ու ապատեղեկատվության հանդեպ իմունիտետ ձևավորելու համար:

1.4 Անհատականացրե՛ք ձեր նորությունների դիտման ժապավենը

Սոցիալական ցանցերում անցկացրած ամբողջ ժամանակը «վատնված» ժամանակ չէ: Օրինակ՝ ձեր հետաքրքրություններին համապատասխանող թեմատիկ բլոգեր կարդալը, կրթական կամ գիտահանրամատչելի տեսաֆիլմեր դիտելը լիովին բովանդակալից և օգտակար նորություններ են, որի համար ինքներդ ձեզ կշտամբելու կարիք չկա: Եվ վատ բան չէ հանգստանալիս ժամանցային նյութեր դիտելը կամ կարդալը: Ստուգե՛ք արդյոք բոլոր այն էջերը, որոնց բաժանորդագրվել եք, իրո՞ք ձեզ հետաքրքիր են: Փորձե՛ք մաքրել բոլոր ավելորդ բաները և թողնել միայն այն, ինչ իսկապես ցանկանում եք կարդալ և դիտել: Որոշ սոցիալական ցանցեր և բլոգային հարթակներ նույնիսկ թույլ են տալիս հարմարեցնել մի քանի լրահոս, ներառյալ դրանցում բովանդակության տարբեր կատեգորիաներ (այս դեպքում կարող եք բացել մեկը, երբ ցանկանում եք զվարճանալ, մյուսը՝ օգտակար տեղեկատվություն ստանալ և այլն): Եվ որպեսզի չխեղդվեք ծանոթների բազմաթիվ գրառումներում, որոնց կյանքը ձեզ համար այնքան էլ հետաքրքիր չէ, սոցիալական ցանցերում կա տարբերակ՝ «բաժանորդագրվել»՝ առանց ընկերներից ջնջելու կամ ընդհանրապես չօգտագործել ընկերական հոսքը և գնալ մի այն ձեզ հետաքրքրող նպատակային էջերին:

1.5 Մի՛ կարդացեք մեկնաբանությունները

Շատ ժամանակ գրառումները կամ տեսանյութերը այնքան ժամանակ չեն տանում, որքան դրանց տակ գրված մեկնաբանությունները: Մեկնաբանություններում առկա հակասությունները կարող են անվերջ երկար լինել և ճյուղավորվել, և չնայած դրանք ընդհանրապես կարդալը ոչ մի օգուտ կամ նույնիսկ հաճույք չի բերում՝ այն կախվածություն է առաջացնում: Մեկնաբանություններում ընկերոջ հետ զրուցելը մեկ բան է, բայց ինչ-որ մեկի տեսանյութի տակ կարծիք արտահայտելը այլ բան և ավելորդ ժամանակի կորուստ:

1.6 Բացե՛ք սոցիալական ցանցերը հատուկ ժամերի

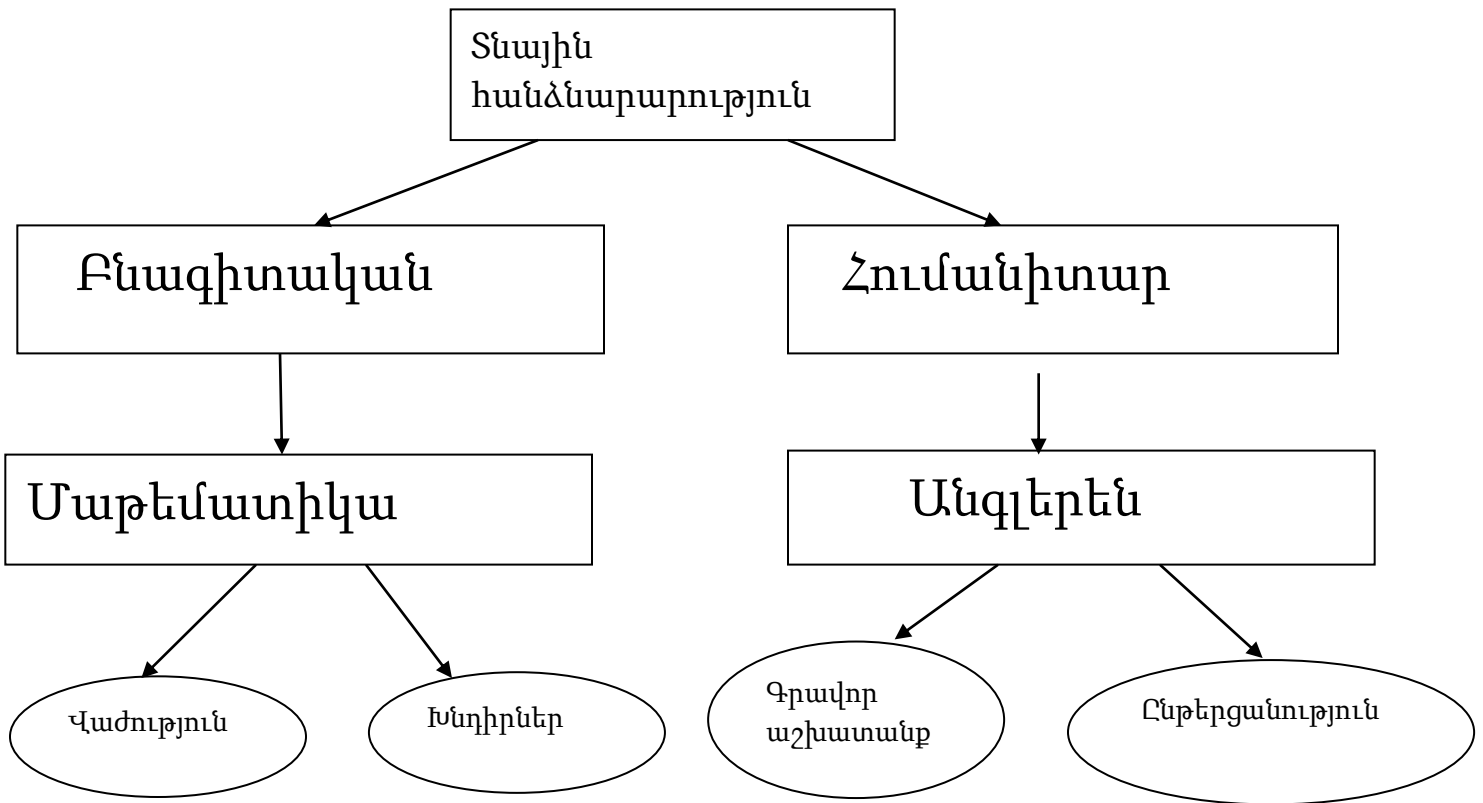
Դա այնքան էլ դժվար չէ: Պարզապես օրական երկու անգամ կես ժամ կամ մեկ ժամ հատկացրեք ինքներդ ձեզ, որը պաշտոնապես նվիրված կլինի սոցիալական լրատվամիջոցներին: Այս մեթոդը պահանջում է որոշակի քանակությամբ կամքի ուժ, բայց եթե երկու-երեք շաբաթ դիմանաք, կնկատեք, որ ժապավենը մեկ այլ ժամանակ անզգուշորեն թերթելը պարզապես չի ձգում: Բայց «պաշտոնական» ժամերին դուք ավելի իմաստալից եք օգտագործում սոցիալական ցանցերը և դրանք չեք վատնում անհետաքրքիր բովանդակության վրա:

Սոցիալական ցանցերից օգտվելու ժամանակի կարգավորման ռեժիմով կարելի է նաև երեխաներին «դաստիարակել», այնպես ինչպես սովորեցնում եք հասարակական վայրերում էթիկայի կանոնները:

1.7 Օգտագործե՛ք ժամանակի կառավարում

Կան բազմաթիվ տարբեր հնարներ (օրինակ՝ շատ սիրված Պոմոդորոն), որոնք առաջարկում են ձեր մեծ առաջադրանքները բաժանել ավելի փոքր առաջադրանքների և դրանք կատարել ժամանակաչափով կարճ ժամանակահատվածում:

Օրինակ՝ «տնային աշխատանք կատարել» առաջադրանքը կարելի է բաժանել «հումանիտար», «բնագիտական» և այլն: Եթե ձեր մաթեմատիկայի տնային աշխատանքը ծավալուն է, այն կարող է նաև բաժանվել ենթախնդիրների՝ վարժություններով: Յուրաքանչյուր առաջադրանքի համար ձեզ պետք է հատկացնեք որոշակի ժամանակ (Պոմոդորոյի տեխնիկայում սա 25 րոպե է, բայց կարող եք նշանակել այլ ընդմիջումներ): Առաջադրանքների միջև կա կարճ հանգիստ, նաև ֆիքսված ժամանակ: Այս հանգիստը կարող է օգտագործվել տեսանյութ դիտելու համար: Հենց որ ժամաչափը նշի հաջորդ առաջադրանքի սկիզբը, ժամանցի բովանդակությունը պետք է հետաձգվի, և դա շատ ավելի հեշտ է անել նման իրավիճակում, քան երբ պարզապես նստած մտածում ես, որ «ժամանակն է արդեն աշխատանքի անցնել»:

2. ԹՎԱՅԻՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՄԱՏՉԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆ

Թվային միջավայրի մատչելիությունը և գործածումը կարևոր է ոչ միայն երեխաների իրավունքների և հիմնարար ազատությունների իրացման համար, այլև նրանց ներգրավման, կրթության, մասնակցության և ընտանեկան ու սոցիալական հարաբերությունների պահպանման համար: Երբ երեխաներին հասանելի չէ թվային միջավայրը, կամ եթե այդ հասանելիությունը սահմանափակ է թույլ կապի պատճառով, ապա դա կարող է ազդել մարդու իրավունքների լիարժեք իրացման վրա:

Պետությունները պետք է համապատասխան միջոցներ ձեռնարկեն՝ երաշխավորելու, որ բոլոր երեխաներն ունենան իրենց համար նախատեսված համապատասխան, մատչելի և անվտանգ հասանելիություն սարքերին, ծառայություններին և բովանդակությանը: Պետությունները պետք է հնարավորինս առավել միջոցներ ձեռնարկեն հատուկ հանրային տարածքներում թվային միջավայրի հասանելիությունն անվճար դարձնելու համար:

2.1 Երեխայի լավագույն շահերը

Թվային միջավայրում երեխաներին վերաբերող բոլոր գործողություններում երեխայի լավագույն շահերը պետք է լինեն առաջնահերթ: Երեխայի լավագույն շահերը գնահատելիս պետությունները պետք է ամեն ջանք գործադրեն երեխայի պաշտպանության իրավունքը հավասարեցնելու կամ համապատասխանեցնելու այլ իրավունքների հետ, մասնավորապես՝ արտահայտվելու և տեղեկատվության ազատության, ինչպես նաև՝ մասնակցության իրավունքի հետ:

2.2 Խտրականության չենթարկվելու իրավունք

Երեխայի իրավունքները կիրառվում են բոլոր երեխաների նկատմամբ՝ առանց խտրականության, անկախ երեխայի տարիքից, երեխայի կամ նրա ծնողների կամ օրինական խնամակալների ռասայից, գույնից, սեռից, լեզվից, կրոնից, քաղաքական կամ այլ կողմնորոշումից, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումից, գույքի, հաշմանդամության առկայությունից կամ այլ կարգավիճակից:

Թեպետ միջոցներ պետք է ձեռնարկվեն թվային միջավայրում յուրաքանչյուր երեխայի իրավունքներն իրացնելու, պաշտպանելու և հարգելու նպատակով, այդուհանդերձ կարող են անհրաժեշտ լինել նաև նպատակաուղղված միջոցառումներ խոցելի իրավիճակներում հայտնված երեխաների համար՝ հաշվի առնելով, որ թվային միջավայրը վնասակար ազդեցություն կարող է ունենալ նրանց վրա՝ ինչպես երեխաների խոցելիության բարձրացման, այնպես էլ՝ նրանց հնարավորություններ ընձեռնելու, պաշտպանելու և աջակցելու հարցում:

2.2 Կարծիքն ազատորեն արտահայտելու և տեղեկատվության ազատության իրավունք

Թվային միջավայրը զգալիորեն աջակցում է երեխաների կարծիքն ազատորեն արտահայտելու իրավունքի իրականացմանը, ինչպես նաև՝ փնտրելու, ստանալու և տարածելու ցանկացած տեղեկատվություն և գաղափարներ: Պետք է միջոցներ ձեռնարկել երաշխավորելու երեխայի իրավունքները՝ այն է՝ ունենալ և արտահայտել ցանկացած տեսակետ, կարծիք կամ արտահայտություն՝ իրենց համար կարևոր հարցերի վերաբերյալ, իրենց նախընտրած լրատվամիջոցով՝ անկախ այն բանից, թե նրանց կարծիքներն ու տեսակետները պետության կամ շահագրգիռ այլ կողմերի համար ցանկալի են, թե ոչ:

Երեխաները, որպես թվային միջավայրում տեղեկատվության հեղինակներ և տարածողներ, պետք է իրազեկվեն պետությունների կողմից, հատկապես կրթական ծրագրերի միջոցով, թե տեղեկատվական տեխնոլոգիաների միջավայրում ինչպես իրացնել արտահայտման ազատության իրենց իրավունքը, միաժամանակ հարգելով մյուսների, այդ թվում՝ երեխաների իրավունքները և արժանապատվությունը: Այդպիսի ծրագրերը պետք է անդրադառնան մասնավորապես այնպիսի տեսակետների, ինչպիսիք են՝ արտահայտվելու ազատությունը և դրան առնչվող օրինական սահմանափակումները:

3. Գաղտնիություն և տվյալների պաշտպանություն

Երեխաներն ունեն անձնական և ընտանեկան կյանքի իրավունք թվային միջավայրում, որը ներառում է նրանց անձնական տվյալների պաշտպանությունը և հարգանքը նամակագրության և մասնավոր հաղորդակցության գաղտնիության նկատմամբ: Թվային միջավայրում երեխաները չպետք է ենթարկվեն իրենց գաղտնիության իրավունքը խախտող կամայական կամ անօրինական միջամտության: Այն միջոցառումները, որոնք կարող են սահմանափակել երեխաների գաղտնիության իրավունքը, պետք է իրականացվեն օրենքի համաձայն, հետապնդեն օրինական շահ, լինեն անհրաժեշտ ժողովրդավարական հասարակությունում և համարժեք լինեն հետապնդված օրինական

շահին: Հսկողության կամ խափանման միջոցները, մասնավորապես, պետք է համապատասխանեն սույն պայմաններին և պետք է ենթարկվեն արդյունավետ, անկախ և անկողմնակալ վերահսկողության:

Հաշվի առնելով նորագույն տեխնոլոգիաների զարգացումը՝ երեխաները իրավունք ունեն թվային միջավայրում պաշտպանված լինել բոլոր տեսակի բռնություններից, շահագործումներից և վիրավորանքներից: Պաշտպանական ցանկացած միջոցառում պետք է նկատի ունենա երեխայի լավագույն շահերը և զարգացման կարողությունները և չպետք է չափից դուրս սահմանափակի այլ իրավունքների իրագործումը:

Հետազոտությունների ընթացքում պարզ է դառնում, որ 11-14 տարեկան երեխաներն են հանդիսանում հիմնականում անձնական տվյալների գաղտնիությունը չպահպանող խումբ: Նրանցից շատերը մոտ 82 տոկոսը ստանում է ընկերության հրավեր անձանոթ մարդկանցից, որից 28 տոկոսը մեծահասակներ են:

Նրանցից 37 տոկոսը հանդիպել է սոցիալական ցանցներում ծանոթացած մարդկանց հետ իրական կյանքում: Նրանք կատարում են մի շարք սխալներ, օրինակ՝ 51 տոկոսը տեղադրում են իրենց նկարները և գրում իրական տարիքը, 31 տոկոսը՝ դպրոցը, որտեղ սովորում է, 15 տոկոսը տեղադրում է տան նկարները, որտեղ երևում է տան կահավորանքը և 10 տոկոսն էլ տեղադրում է իր ձեռքի հեռախոսահամարը:

Ծնողների 89 տոկոսը հետևում է երեխայի այցելած կայքերը, իսկ 11 տոկոսը ընդհանրապես չի հետաքրքրվում դրանով: 7-ից 10 տարեկան երեխաների ծնողները հիմնականում գիտեն երեխաների գաղտնաբառերը, որով էլ մուտք են գործում երեխաների այցելած կայք էջերը:

Հսկողության միջոցները, ծնողների կողմից, պետք է ենթարկվեն արդյունավետ, անկախ և անկողմնակալ վերահսկողության:

Երեխաները հատուկ պաշտպանության կարիք ունեն, և նրանք պետք է կրթվեն, թե ինչպես զերծ մնալ վտանգներից և ինչպես առավելագույն օգուտ քաղել ինտերնետից օգտվելիս: Դրան հասնելու համար երեխաները պետք է դառնան թվային քաղաքացիներ: Համացանցը երեխաներին բացահայտում է բազմաթիվ հնարավորություններ,

բայց նաև ռիսկեր, որոնք կարող են վնասակար ազդեցություն ունենալ նրանց մարդու իրավունքների վրա: Այս ռիսկերից մի քանիսը ներառում են կիրառվող արձանագրություններ, տվյալների պաշտպանության խնդիրները, առցանց հարդարանքը, կիրառվող արձանագրությունը և երեխաների սեռական բռնության նյութերը: Անդամ երկրների, ինտերնետ ծառայություններ մատուցողների և մանկավարժների ճիշտ կրթության և համակարգված ջանքերի շնորհիվ երեխաները կարող են սովորել հաջողությամբ խուսափել այդ ռիսկերից և օգտվել ինտերնետի բազմաթիվ հնարավորություններից:

Երեխայի իրավունքների համար Եվրոպայի խորհրդի ռազմավարությունը (2022-2027 թթ.) ներառում է ուշադրություն երեխաների իրավունքների վրա թվային միջավայրում, որն ամրապնդվում է Նախարարների կոմիտեի CM/Rec(2018)7 հանձնարարականով անդամ պետություններին ուղղված ուղեցույցների վերաբերյալ: Հարգել, պաշտպանել և կատարել երեխայի իրավունքները թվային միջավայրում, որը գոյություն ունի նաև երեխաների համար հարմար տարբերակում: Թվային միջավայրում երեխայի իրավունքների վերաբերյալ քաղաքականություն մշակողների համար նոր ձեռնարկը լրացնում է այս ուղեցույցները՝ աջակցելով քաղաքականություն մշակողներին կոնկրետ առնչվելու առցանց իրավունքների և երեխաների պաշտպանության հետ: Այն աջակցում է ազգային շրջանակների և քաղաքականությունների ձևավորմանը և տրամադրում է մեկնաբանական և գործնական ուղեցույց՝ առցանց երեխաների իրավունքների հարգումն ապահովելու համար:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Երեխաներն ունեն անձնական և ընտանեկան կյանքի իրավունք թվային միջավայրում, որը ներառում է նրանց անձնական տվյալների պաշտպանությունը և հարգանքը նամակագրության և մասնավոր հաղորդակցության գաղտնիության նկատմամբ:

ՕՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Թվային միջավայրում երեխայի իրավունքները պաշտպանելու և իրացնելու համար ուղեցույց

www.coe.int/children

www.kids.kaspersky.ru

www.media.am